

P.J. Steentjes
Holterweg 161
7003 DP DOETINCHEM

"Mijn Dagboek"

van

5 Mrt. 1945 tot de Bevrijding

Vervolg

Ma. 5-3-45 Vandaag hebben Arie en ik Lrien geholpen met betonnen vloeren te haken om kassen op te bouwen. Het was een ruwe karweitje maar we hebben toch 2 schuilen op de tuin gekregen. Vervolgens kwam het bericht door dat Keulen gevallen was, alweer een stap in de goede richting. Sedert de landing vorig jaar in Frankrijk zijn reeds meer dan een miljoen krijgsgevangenen gemaakt.

Di. 6-3-45 Eindelijk zijn Joop en Wim naar de Wieringer Meer kunnen gaan. Toen zij een uurtje weg waren bleek, dat zij vergeeten waren om voldoende brood mede te nemen. Verder hopen wij natuurlijk van alles het beste en kunnen niets anders doen dan afwachten en bidden voor een behouden thuiskomst. Lock is met Nel te Vries op de fiets gestapt en naar Oud-Roxenburg gepeddeld naar familie van Nel. Behoudens slechts weer is alles goed gegaan en zij brachten nog twee en erwten mee waarmee moeder de Vries in de wolven was.

Wo. 7-3-'45 Het was vandaag de gezamen-
lijke geboortedag vanheen en ^{de} Hees, nou we
hebben het geweten ook. 's Morgens hebben
wij een paar kassen nagelopen waarvan de
Bruivenbomen vastgebonden moesten worden. 's
's Middags hebben we nog een flink stuk
gespit waarna het al gauw avond was.
's Avonds werden wij getraceerd op panne-
koek waardoor allen ziek geworden zijn.
De een was nog beroerder dan de ander
en het was derkelijk een enig gezicht
al de huisgenoten een voor een met een
wit gezicht de kamer te zien verlaten.
Pas op de avond ben ik nog even bij
heen uitgegaan waar ik nog even gekaag
heb

Do. 8-3-'45 Vanmorgen had het groot-
ste gedeelte geen behoefte om te eten. 's Mid-
dags was het al precies eender en 's Avonds
bleef, wat nog nooit gebeurd was, de groot-
ste helft van de soep over. Vandaag heb
ik Lien weer geholpen met zijn kassen.
voeten te versjouwen.

Vrij. 9-3-45 Onweerstaanbaar wordt de
ring om Duitsland steeds nauwer aange-
keeld. Generaal Patton van het 10 Ameri-
kaanse Leger stootte met zijn tankforma-
ties door tot Bonn, welke stad nu in
Geallieerde handen is. In 24 uur rukte hij
50 km. op. Bij Remagen, ook aan de Rijn,
zijn de Engelsen en Amerikanen over ge-
stoken en hebben nu een klein bruggenhoofd
15 km. breed en $7\frac{1}{2}$ km. diep aan de rechter
Rijnsoever gevestigd. Verleden jaar lagen het
Oostelijk en Westelijk front 2000 km. uit el-
kaar, nu is deze afstand tot 500 km. in-
gekrompen. De Russen staan reeds in de
Pommerse bocht aan de Oostzee en van Duitse
zijde wordt reeds gemeld dat er nieuwe be-
drijvigheid is waargenomen bij Kustrin in de
richting Berlijn. Golp in N. O. Pommeren werd
door de Russen genomen. Vandaag werd er een
Engelse jager neergeschoten. Hij kwam midden
in isgraverende terecht. De piloot sprong uit
het vliegtuig met een parachute en redde zo
zijn leven. Er stond vandaag een lijst in de
krant van getroffen en het bombardement van D. Haag.

Do. 10-3-'45. Vandaag heb ik Brien weer den gehele dag geholpen, 's Middags was het hier weer een drukke van belang. De ker wel en zestig mensen stonden te wachten op een beetje melk. Wanneer schillen ingeleverd worden krijgen de mensen melk maar nu schijnen zij allen te wachten tot het einde van de week. Gelfs ikzelf kwam te laat en vond de hond in de pot.

Do. 11-3-'45. Vanmorgen eerst gerougt dat mijn moeder een beetje melk kreeg. Ik ging direct naar in Doeldijk naar de kerk. Toen ik thuis kwam zat Wim v. Bergen in de huiskamer, een van de twee die naar de Wieringer Meer waren om aardappelen te bekomen. De schuit ligt in Delft te wachten en als alles goed gaat komt morgen de schuit van.

Ma. 12-3-'45. Om zes uur is Arie al gaan varen. Hij zal in de Gantel ons deel overladen. Niet alles wat zij meegenomen hadden hebben zij kunnen verruilen maar de hond.

reuk hebben zij bereikt. Wij hebben nu voor-
lopig weer voldoende sardappelen. Er waren
wel veel moeilijkheden te overwinnen. Onder
andere moesten zij verscheidene malen on-
derduiken wegens de Russen's en zij hielden
af en toe hun hart vast bij de controle
die verschillende malen door de Duitsers
werd uitgeoefend, zonder enig succes evenwel.

Di. 13-3-'45. Vanavond kwam door het Rus-
sin van de Oder door de Russen veroverd
was. Deze stad ligt 90 km. van het centrum
van Berlijn en betekent een belangrijke over-
winning. Vanavond kwam een V. op 50 m.
hoogte overvliegen, het ding hobbelde als
een beestene. Wij dachten dat hij boven op
ons huis berecht zou komen maar hij haal-
de toch de nee nog, waar hij al spoedig
in de golven verdween. Tegen de Firma
„Rips“ werd een scherpe aanklacht ingediend
over Radio Oranje. Hij had een opdracht van
de moffen, om 60.000 handboeien te vervaardigen,
vergeven en er zelfs nog een verbetering in
aangebracht waarop octrooi werd aangevraagd.

Wo. 14-3-'45. Vanmorgen waren Duitsers in Poeldijk al vroeg in de weer. Met lichten gewapend gingen zij verscheidene jongemannen uit hun bed lichten. Later op de dag zijn ze weer allen vrijgelaten nadat eerst in jongen van Grimbergen beurs geslagen was. Vandaag heb ik wislof uitgehaald om aan de komende en goede man te verkopen. We hebben al menigeen een gevoegen daarmee gedaan.

Do. 15-3-'45. Berlijn voor de 23^e achter-eenvolgende maal gebombardeed. Er werden deze keer voor het eerst gebruik gemaakt van bommen van 20.000 pond. Deze bommen moeten een geweldige uitwerking hebben en worden speciaal gebruikt om de stadsruiken te vernielen. Zij zijn ontworpen en kunnen alleen geladen worden door konvasser bommenwerpers. De Duitsers stel- len alle pogingen in het werk om de brug bij Remagen te vernielen. Het 3^e Amerikaanse leger heeft weer een nieuw bruggenhoofd gevestigd over de Roerel, waardoor Koblenz weder bedreigd wordt.

Vrij. 16-3-'45 Het is al een paar dagen pukk-
tig mooi weer. Een lieve lust is het nu om te
mogen werken in Gods vrije natuur. Vandaag
kregen wij definitief te horen dat ons land
niet ongeploegd zal worden. Nu zullen wij
wel weer aan de spitschop moeten. Ook heb-
ben wij al een begin gemaakt met sardappelen
te leggen. Wij zijn nog zo gelukkig bij vele an-
deren vergeleken. Wij hebben nog voldoende ar-
beidskrachten om het land te bewerken en ook
pootgoed wat ook voor de meest twintigers een
groot probleem is. Van heen heb ik toestemming
verkregen om een stuk land voor eigen rek-
ning te bewerken. Ik zal er wel voor oppas-
sen dat ze bij ons thuis voor een tweede maal
in een zo penibele toestand geraken wat
betreft het voedselvoorraadstuk en vooral sardap-
pelen. Met heen ben ik ook een overeenkomst
swegegaan betreffende het driewekbreken. Mijn
vader zal hem helpen de brouwen te bewer-
ken, in ruil waarvoor zij vijftig kisten aard-
appelen zal ontvangen. Op deze manier zijn
beide partijen geholpen en ons is voor ons eerst
een zaak van belang opgelost.

Do. 17-3-'45. Hals over kop moesten wij vandaag het land gaan schoonmaken. Al de spruitenstronken moesten geroid worden want volgende week komt er een freemachine die het land om zal werken. Die zal dan een groot deel van het ploegwerk overnemen. Het mag eigenlijk niet want zo'n machine loopt op benzine wat alleen maar gebruikt mag worden door de Duitse Weermacht. Hier is de Boukeur. Vanavond kreeg ik van bevoegde zijde 8 pond brood extra. Dit was voor Martin, Hees en mijn persoonkje.

Do. 18-3-'45 Vandaag kregen de buitenlandse arbeiders in de omgeving van Frankfurt ^{o/d.} Main en Ludwigshaven een oproep om zich te verschuilen en niet verder Duitsland in te laten rijden. Ik was niet in staat naar de kerk te gaan omdat ik een zwerende voet had. 's Middags ben ik een poos naar bed gegaan dat is zo de gewoonte hier, van de jongens althans. Dan gaan we uit liggen blaren van het lekkere eten wat wij weer gegeten hebben. Gelukkig komen wij nog niets te kort hier

Ma 12-3-45. De week werd ingeret met reusschtig mooi weer. Wij hebben in de kas de koolplant overgeret en alvast een groot deel in bakken klaar geret. Dit is gedaan om te voorkomen dat zij verder groeien, want door zij ongeschikt worden voor de verdere bewerking.

Di 20-3-45. Vinnorgen vroeg begonnen met wistof uit de put te halen voor de verkoop. Wij begonnen om 7 uur en waren om half elf klaar. Toen hadden wij nog eerst pas 180 kg. Dit is wel een soort groente die veel werk met zich mede brengt. Volgens mijn amateurs-ogen is dit product hooid voldoende betaald. De Russen gaan ook weer in een onweerstaanbaar offensief dieper Duits land in. Ook het Ruhrgebied is door Eisenhower tot vernietigingszone verklaard. Dit betekent dat dit Industriegebied onafgebroken bloot zal staan aan bombardementen. Amerikaanse Pantser trokken Heinz en Ludwigskorpsen binnen. Homberg werd overgegeven. De lucht hangt vol spanning over het verdere verloop.

4 Wo. 21-3-'45 Den gehele dag rook gebruik met eerselingen leggen. Sinds gisteren is er een freser berijg het land om te werken, zodat de bloenkool gepoot kan worden waarvoor het de hoogste tijd is. 's ochtonds ben ik nog naar Mooster geweest waar ik moest zijn voor riken. Het was een bijzondere dag voor Martin, Kees en mij.

Do. 22-3-'45. Het is hard werken geweest vandaag. De koolplant, die anders door paard en wagen naar het land werd gebracht moest nu zonder paard vervoerd worden. In ieder geval hebben wij reeds $\frac{1}{3}$ deel vandaag klaar gekregen! De geallieerde legers hebben langs de Rijn van Nijmegen tot Duisburg een rookgordijn aangelegd wat waarschijnlijk duidt op een komend groot offensief. Het bruggenhoofd bij Remagen wordt steeds verder uitgebreid naar het Zuiden. De grote autoweg Frankfurt-Köln ook voor een deel in Amerikaanse handen. Zij bedienen nu de grote Industriestad ^{van} Koblenz.

Vrij. 23-3-'45 De bom is losgebarsten. Over een
brede linie van 100 km. staken geallieerde troep-
pendelen de Rijn over. Valscherijagers en luch-
landingsstroepen landden in de rug van de
vijand. Het was een operatie zoals nog nooit
in de geschiedenis was voorgekomen 11.000 vau-
monden hielden een onafgebroken stormloop
op de vijandelijke stellingen aan de overzijde.
7000 stuks Vliegtuigen namen een de operatie
deel niet medegedeeld de talrijke zweefvliegtuigen.
In de loop van de dag vestigden zij 4 brug-
gehoofden over de Rijn. Ook vanuit Italië
wordt Berlijn nu gebombardéerd. De Moskito-
bommenwerpers hebben schijnbaar een vaste lijn
dienst op Berlijn geopend. Iedere nacht ver-
schijnen zij boven de stad.

Zaa. 24-3-'45 Vandaag klaar gekomen met bloem-
kool potten. 2 middags kregen wij weer ons 2 pondje.
Het is nu ook vaststaand dat wij onze gift van
het Rode Kruis toch nog krijgen. 2 Avonds zijn
wij naar Koppers geweest om te bak, waarbij we
nog een hele poos gerellig hebben zitten praten.
De verdere avond hebben wij gekaard.

Do. 25. 3. '45. Vermorgen was ik al vroeg uit de veren. Met Kees samen naar Poel. Sijk in de kerk geweest, waarna we op v. side gingen bij Velthoven. Zij hadden juist een brief ontvangen van Kees waarin hij schreef dat in Hettmann alles nog in orde was, zij zitten nog maar 10 km. van het front en zullen nu ook wel gauw bevrijd zijn. Verder hebben wij een flinke wandeling gemaakt, het was tenminste mooi weer er voor.

Ma. 26. 3. '45. Toen wij vermorgen vroeg naar Buitelaar gingen om een paar mesjes te slijpen vanden wij al gauw een paar bulletins, gericht tot de Duitse soldaten, die zich nog hier bevinden. Om nuttelose offers te voorkomen wordt hen het bevel gegeven zich aan het dichtstbijzijnde geallieerde troependeel te melden. De jongens hier hebben hele bundels gevonden. Overal liggen zij verspreid en wij hopen alleen maar dat zij enig succes zullen hebben. Vandaag hebben wij de eerste spinaire weer gesneden. Alle bomen lopen reeds uit, het voorjaar is ingetreden

Di. 27-3-'45 Vandaag ontving moeder over het Rode Kruis de treurige tijding dat mijn 21 jarige broer Jan vermist werd, waarschijnlijk gesneveld bij de uitoefening van zijn plicht. Voor mijn moeder is het vreselijk. Het was haar oudste zoon, naar wier terugkeer zij zo hevig verlangd heeft. Dese maand was het reeds 5 jaar geleden dat hij vertrokken was. Hij moest er nou naar zee. Hij heeft bij moeder net zo lang aangehouden tot dat zij haar toestemming gegeven had. Op zestienjarige leeftijd stapte hij op een sleepboot waar hij voorzelfsprekend als duvelstoejager beginnen moest. Na 2 korte reisjes gemaakt te hebben, een naar Engeland en een naar Frankrijk, moest hij bekoren voor een reis van 2 maanden naar de Bermuda-eilanden. Op 16 April 1940 vertrok hij en 10 Mei 1940 brak voor ons de oorlog uit zodat zij niet meer in de gelegenheid kwamen naar het Vaderland terug te keren. Geregeld kwamen de brieven van hem aan, de laatste 28 April 1944. De wijze waardoor en de tijd wanneer hij gevallen is werd in het bericht niet vermeld. Wij hopen daar

van later meer te vernemen. Voor mij is hij altijd een goede broer geweest en ik weet ook wel zeker dat hij daar in den vreemde goed geleefd zal hebben en een goede dood gestorven zal zijn.

Wo. 28-3-'45 De voedselvoorziening marcheert wel enigzins beter. Deze week werden van 5 weken de aardappelen afgeleverd zodat ieder hoofd 5 kg. aardappelen ontving. Het West. Land wordt wel overstroomd met Haagse vrouwen die de verse groente uit de tuinhuisen en kassen weer weg komen slepen. Ik geloof ook wel dat we het kwaadste nu achter de rug hebben. Eindelijk ook is op in de Gemeente Monster de uitsending begonnen van de Rode-Kruis pakketten. Het veel geharrewar is het er dan toch eindelijk van gekomen. Het smaakte ook verrukkelijk en wij kunnen Het Zweedse Rode Kruis dan ook niet anders dan dankbaar zijn daarvoor. De guntekens werken nog niet zoals het moet. Als je ergens komt, ik was gisteren bijv. bij den dokter, hoor je niet anders praten dan over de slechte soep

Do. 29-5-'45. De berichten overstelpen elkaar. Het ene geallieerde leger stoot nog sneller Duits land in dan het andere. Op sommige plaatsen staan zij reeds meer dan 100 km. over de Rijn. Honderdduizenden krijgsgevangenen worden binnen gebracht. Paderborn, Frankfort, Bocholt, Ludwigshaven, Bonn, Mannheim, werden veroverd. Een Amerikaans leger opereert reeds in de omgeving van Neurenberg en trekt op naar Turen Slowakije. De Russen hebben bij Wien-Kusstads de Oostenrijkse grens bereikt, zodat Russen en Geallieerden nauwelijks 300 km. van elkaar verwijderd staan. Toch wil Hitler er schijnbaar nog geen einde aan maken. Er worden hier wel allerlei praatjes rond gestrooid maar daar hecht ik geen waarde aan.

Vrij. 30-5-'45. Goede Vrijdag. Vrijwel den gehele dag ben ik in de weer geweest voor de papieren van Jan in orde te brengen. Bij Ulegels liet ik een paar duplicaten maken van het officiële overlijdensbericht, welke ik nodig had voor de verzekeringen. In Monster moesten de mensen om 6 uur binnen zijn.

Zij ontvingen deze straf omdat de onder-
grondse spijkers gestrooid had om de Duit-
se transporten te vertragen. In zoverre heb-
ben zij succes gehad dat 13 vrachtwagens
genoodruckt waren langs de weg te gaan staan.

5 Dec. 31-3-'45. Een nieuw offensief werd in-
gezet in de Achterhoek. Ten N.W. van Emmen-
rich veroverden zij een aantal plaatsen van
onder Winterswijk en Doetinchem. De hoop die
wij ons stellen is natuurlijk dat zij nu
eindelijk eens een aanvang zullen maken met
de bevrijding van onze Provincie. Een aan-
slag werd gepleegd op Rauter, hij kreeg een
schot in de long en men zegt dat hij daar
bij dood gebleven is. Vele Hollandsche levens had
hij op zijn geweten en als represaillemaat-
regel van deze aanslag werden 400 Nederlanden
ter dood gebracht. Willekeurig had men so-
maar enigen opgepikt. Om 4 uur hadden wij
bijkomst, waarvan ik om half 6 terug was.
Schroofs hebben wij weer eens gekaart, wat ik
al een hele tijd niet gedaan had. Bij Kop-
perst kreeg ik nog een pakje shag.

Do. 1-4-'45. Tassen. Wat een verschil met vorig jaar. Verleden jaar zat ik gevangen in een Arbeidslager en had niets anders dan een bord gootwater met een droge korst brood en een aantal kale koppen om mij heen. Nu als onderduiker bij een familie waar ik als kind in huis ben. De vrouw des huizes is als een suete moeder voor mij en de anderen zijn juist als broers en zusters. Vanmorgen kreeg ik goed tarwebrood met passieren. Voor de middag ben ik naar Poeldijk gegaan naar mijn moeder waar ik zal blijven tot morgen. Tot thuis hadden zij eieren, daar had ik wel voor gezorgd. Den gehele dag ben ik thuis gebleven, 's middags kregen wij nog bezoek van de fam. v. Tol, wat ook weer eenige afleiding voor moeder bracht. Ik had nog een dik boek medegenomen, "Dynastie van de dood" geheten. 's Avonds naar het Hof geweest, waarna ik weer naar huis toe ging. Voor het eerst sinds 3 Juli heb ik weer eens thuis geslapen. Tot 10 uur heb ik bij een kaartje zitten kaarten met de jongens, de vriendin van Bep was ook van de partij.

Ma. 2-4-'45. Vanmorgen naar de veiling geweest. De bloemen waren geweldig gezakt in prijs. Er is geen vervoer dat is de keke zaak. Als de grote aanvoer van groente komt geloof ik dat er evenals vroeger weer veel op de vuilnisstapel geworpen zal worden. 's Middags ben ik weer naar de Meerpolder gegaan waar ik met Martin een eindje ben gaan fietsen.

Di. 3-4-'45. Van daag hebben wij de laatste kool geplant. Bij Vrien alleen staan er nu al 15.000 stuks in de grond. In de Achterhoek vordert de opmars gestaadig verder. De Industriestad Enschede werd bevrijd. De Russen staan nu op 30 km. afstand van Wenen. In Wenen zelf staat nu een Kariman aan het hoofd die gereed heeft de stad tegen elke prijs te zullen verdedigen.

Wo. 4-4-'45. Wegens de sabotage, vorige week gepleegd moeten alle ingreteren in Monster nu 's Avonds om 6 uur binnen zijn. Ik persoonlijk zal er wel niets van merken daar

ik alleen Zondagsmorgens in Monster kom om
naar de kerk te gaan

Do. 5-4-'45. Het is op het oogenblik net het
weertje wat de boer verlangt. Het regent bijna
den gehele dag. De toestand hier is de laat-
ste tijd wel zeer rustig. Geen vliegtuig
horen wij meer. Ook de Vergeldingswapens
komen niet meer over. De oorzaak is waar-
schijnlijk omdat er geen vervoersmogelijkhe-
den meer zijn.

Vrij. 6-4-'45. Vandaag zo ziek geweest als
een hond. Ik was trouwers niet de enige.
Martin, Arie en Toon hebben ook de zelfde
verschijnselen. Vandaag kwam een Duitse
soldaat om onderdak vragen. Hij wilde
zo gauw als de Engelsen in Rotterdam
waren onder duiken en zich aan de eer-
ste de beste Engelsman overgeven. Zijn wa-
pens zou hij meebrengen. Hij was nog niet
aan het front geweest en wilde zich die
laatste dagen er ook nog niet aan wagen.
Als zij allen zo denken is het hier gauw voorbij

6. Za. 7-4-'45. Vanmorgen kregen wij bericht dat wij legraadappelen konden halen in Poeldijk. Arie heeft ze 3 Middags direct gehaald. Ik zelf ben op raaierven uitgeweest, maar kon ze niet krijgen. In Poeldijk liep ik tegen een goede autoband aan, die ik voor een kroonje kon krijgen. 's Avonds zijn Arie en ik weer naar Koppers geweest waar we ieder een pakje slag kregen. Om 10 uur kwamen we thuis, waar we toen nog een spelletje kaart gespeeld hebben.

Zo. 8-4-'45. Na vanmorgen naar Hooster in de kerk geweest te zijn, met Kees op bezoek geweest bij Jan Dreyer. Hij zou voor ons een accu in orde maken waardoor wij weer elk oogenblik de berichten kunnen luisteren. De elektrische spanning komt nu en dan maar eens onverwachts op de draad. Een nieuw luchtlandingsleger hebben de Geallieerden neergelaten ten N. O. van de Zuiderzee. Hannover wordt van 3 zijden bedreigd. De dichtstbijzijnde Pantsergroep bevindt zich reeds op 12 km. afstand. Ook Bremen wordt reeds beschoten door de artillerie.

Mo. 9-4-'45. Zutphen werd bevrijd van-
daag. De beste Duitse troepen strijden nu in
Nederland. Zij zijn nu geheel geïsoleerd en
kunnen alleen nog maar over zee ontkomen,
waar zij natuurlijk een welkome buit vormen
voor de Engelse Marine en Luchtmacht. Het
vee ging vandaag voor het eerst weer naar
buiten. Het was een lollijg gericht die die-
ren op en over elkaar te zien springen van
uitgelatenheid. Moeder mocht ik vandaag nog
15 kg. aardappelen brengen, zodat die ook weer
een paar dagen vooruit kunnen.

Di. 10-4-'45. Weer een hele consternatie van-
daag op Monster en Poeldijk. Overal stonden
Militeiren de mannelijke op te pakken om
hen te doen arbeiden in Hoek van Holland
Vol kan men nu niet meer op de straat
verschijnen met een fiets. zelfs fietsen met
een dgn. tankband (massieve band) zijn
goed genoeg voor hen. Men kan aan alles
merken dat ook zij heel goed weten dat
voor hen de oorlog verloren is, toch proberen
zij ons nog op allerlei wijzen te treiteren.

Wo. 11-4-'45 . . . Eien is vandaag in het
huwelijksbootje gestapt. Voor de wet al-
thans. Arie moest getuige zijn en nam
om half elf de beier. De burgemeester,
A. S. B. er van Ipenburg voltrok de plech-
tigheid in hoogsst eigen persoon. 's Middags
werden wij bezocht door 2 molten die om
fietsen kwamen. Gelukkig waren de goede
gevallen tijds weggestopt, zodat zij van
varkelijk bot vingen. Toch zouden zij haast
nog ook haar fiets medegenomen hebben

Do. 12-4-'45 . . . Het is vandaag precies een
jaar geleden dat, tijdens mijn gevangen-
schap in Aken, deze stad ruaar gelom-
bardeerd werd, waardoor ik ielk ternau-
wernood aan de dood ontsnapte. Wat is
er eigenlijk, al niet gebeurd in dat ene
jaar. Nu ben ik reeds meer dan 9 maanden
onderduiker. Ik weet niet waar ik al dat
geluk aan te danken heb. Ik denk nu
alleen nog maar aan mijn vrienden in
Nestmann, die nu ver van huis de ellen-
de van de oorlog meemaken.

Vrij. 13-4-'45. Vandaag bij Keen Sulpen ge-
bost. Hij heeft re geveld maar re bidet
ten nog niet eens de kostprijs. Met ingang
van vandaag zijn de vastgestelde prijzen
aan de Grootverdeling afgeschaft. De vrije
handel werd goed ingezet met alvast 15,-
en meer voor één bloenkooltje. Dit is in
mijn ogen wel een beetje absurd daar
deze verhoudingen wel een beetje te sterk
zijn. Een huisvader van enige kinderen
kan zich zo'n welde zeker niet veroor-
loven, of hij moet swarthandelaar zijn.

Za. 14-4-'45. Vanavond bij Henk Vollebregt
de nieuwsberichten gaan horen. Hij heeft
een radio die aangesloten is op een accu.
Hodoende kunnen wij toch nog luisteren.
De berichten waren reuze goed. De opmars
in onze Noordelijke Provincies gaat gestadig
verder. Winchoten en Zwolle werden bereikt
Een Canadese Verkenninggroep stookte door
tot de voorsteden van Groningen, de stad
Groningen bedoel ik dan. Op de Veluwe ont-
moeten de Geallieerden veel tegenstand. Ver-

woed word er gevochten om Apeldoorn. Dit is het begin van de doortocht naar het Westen waar ook onze bevrijding van afhangt. Dortmund is ook gevallen. Het Ruhr gebied werd in twee delen gesplitst waar bij Hagen en Remscheid werden veroverd. Beide plaatsen van mij goed bekend.

Do. 15-4-'45 . . . Het praatje doet hier de roede dat Max Blokzijl, de beruchte Nationalistische spreker, zich van het leven rou hebben beroofd door zich op te hangen. Martin was rowas zijn fiets kwijt. Doordat hij toevallig een lekke band had, kwam hij er vrij van. Het was een ventje van 46 jaar die hem vorderde. Graf van Papen met zoon en schoonzoon zijn in het Ruhrgebied gevangengenomen. Hij was ambassadeur in Turkije waar hij indertijd zo'n jammerlijk figuur sloeg. Met hem hebben zij een van de grootste nazi-leiders te pakken gekregen. Hij was een van Hitlers beste bloedhonden. 's Avonds zijn wij een flinke wandeling gaan maken, het was heerlijk weer avoor.

No. 16-4-'45 In de tuin is de schouffelpre-
miëde weer begonnen. Het vuil vliegt uit de
grond en je kunt het met uitroepen niet
bijhouden. Hitler heeft de Bevelhebber van
de stad Koenigsbergen, onlangs door de
Russen veroverd, ter dood veroordeeld, om-
dat hij de stad niet tot het uiterste ver-
dedigd heeft. Weliswaar bevindt deze Duit-
se Bevelhebber zich in Russische handen maar
dit vergeet "Unsere Führer" schijnbaar. Het is
wel een waar schrikbewind wat hij uitbeft.

Di. 17-4-'45. Het is 's Homers weer vandaag
geweest. De natuur werkt wel op alle moge-
lijke manier mede om dit jaar maar vroeg-
tijdig de mensen aan het benodigde voed-
sel te helpen. Helft het ik ook reeds een
paar avonden aan het spitten geweest op
een stukje grond wat ik voor eigen reke-
ning mag bekeken. Hopelijk heb ik ook
een beetje geluk daarmee. In het "Ulegale
blaadje" "Op Wacht" werd doorgegeven dat
den Heer Seys Inguart de benen genomen
had, de grond werd hem waarschijnlijk te heet.

Wo. 18-4-45. Voorwoord zijn we de Ma
eens ingefietst. Deze polder wordt onder
water gezet. Er zijn enige buizen aan-
gelegd waardoor het water naar binnen
stroomt. Sommige grote stukken staan
reeds geheel blank. Churchill heeft een
rede gehouden ter ere van de slaggedach-
tenis van Roosevelt. Hitler heeft eveneens
een rede gehouden waarbij hij bevel heeft
gegeven Berlijn, dat van alle kanten be-
dreigd wordt, tot het uiterste te ver-
dedigen. De aantallen krijsgewangenen die
elke dag binnengebracht worden, zijn
haast fantastisch. De laatste 16 dagen
werden alleen al 750.000 gewangengenomen.
De Canadese zijn langs Sleek en Fran-
ker voorbijgestoomd en staan reeds bij Har-
lingen. Zij liggen nu onder het kanonnen-
vuur van de Waddeneilanden. De grote-
wegen Apeldoorn-Amersfoort en Amersfoort-Lud-
de zijn afgesneden. In de Veluwe zijn 3
delen van divisies afgesneden die zich
nu aan het inschepen zijn te Harder-
wijk. Beuwarden werd bevrijd vandaag.

Do. 19-4-'45 De gehele Provincies Gronin-
gen en Friesland zijn nu bevrijd. In Groningen
zelf werd Max Blokzijl gearresteerd. In plaats
van rijk te hebben opgehangen werd hij vroeg-
tijdig ingerekend door de "Bondergrondse". Bij
Muiden en Kaarden werden diverse dijken
doorgestoken zodat het inundatiegebied zich
uitbreidt. Apeldoorn werd geheel geruimd
Het 3e Amerikaanse leger bereikte Tsecho-Slo-
wakije zodat Zuid en Noord-Duitsland van
elkaar gescheiden zijn. Bij Weimar werd
de 20 beruchte straffevervangenis "Buchenvald"
bevrijd. Honderden verdroogde lijken lagen
op elkaar gestapeld. Wat daar voor ver-
schrikkelijks en janzigwekkends voorgevallen moet
zijn gaat alle menselijkheidgevoel te boven.
Dexe mensen werden veelal gebruikt als ob-
jecten voor proefnemingen met nieuwe serums.
20% van dese gevallen werd bekroond met do-
delijke afloop. Uit de stad Weimar werden
1000 ingezetenen naar dit tood en verderf
vervoerd om zelf alle ellende
in oge nschouw te kunnen nemen. Dit is ge-
daan om te voorkomen dat men later zou

zeggen "het is niet waar." Geen wonder dat vele Duitsers zich liever doodvechten dan zich over te geven. Als zij alles wat voorgevallen is terugbetaald moeten krijgen zullen zij nog veel mee moeten maken.

Churchill heeft ook enige hooggeplaatste personen naar Duitsland uitgeronden om persoonlijk de ellendige wan toestanden van de hongerkampen in ogenschouw te nemen. Bij de verovering van Groningen nam men de Mari-Directeur der Reichsbank gevangen op wien men 71.000.000 Hollandse gulden vond. Bij de gevangenen die in de Achterhoek gemaakt worden bevinden zich veel leden van de Gestapo en Sicherheits-Dienst (S.D.) die zich, door in de Weermacht onder te duiken, aan hun rechtmatige straf pogent te onttrekken.

Vrij. 20-4-'45. Vanmorgen was er aan de Veiling de Poeldijk een algehele consternatie. Van een Duits Militair werd zijn pistool gestolen. Direct was het Veilingsterrein helemaal afgezet. Wel 20 soldaten hielden

het gebouw onsingeld. Een zijelaar, Harry
believelijk werd genomen. Als er ook maar een
de veiling dorst te verlaten moest hij er
voor bloeden. De huisman die er aan te
pas kwam constateerde dat hij onder in
vloed was van sterke drank. Hij ging ve-
selijk te keer maar het eind van het lied-
je was dat toch iedereen weer naar huis
toe mocht. Inmiddels hoorde ik reeds dat het
wapen al in goede handen was. Dan zal
er waarschijnlijk wel beter gebruik van
worden gemaakt.

Do. 21-4-'45. In tegenstelling met de vijf eer-
ste dagen was het weer vandaag niet zo
bijzonder mooi. Wij hebben een snoevang ge-
maakt met aardappelen leggen. Ook werden
er in het Warenhuis tomaten en snijbonen
gepoos zodat deze ook weer rendabel is ge-
maakt. Donderdag j.l. heeft men de dijken aan
de Wieringermeer doorgestoken. Men verluidd
staan de huizen nu reeds tot aan de daken
onder water. Het is alleen maar verniel-
rucht wat te schaffen hier toe drijft.

Do. 22-4-'45. Voor het middagmaal gelezen in een mooi boek getiteld. Daar werd iets groots verricht. Het is een boek dat handelt over het heden, verleden en toekomst van ons Nederlands-Oost-Indië. schieds een wandeling gemaakt en 's Avonds de berichten gaan horen. Russen en Amerikanen staan nog slechts 40 km. van elkaar verwijderd. Van het Russische offensief in de richting van Berlijn wordt weinig uitgelaten. Het enige wat zij doorgeven is dat zij het centrum derer hoofdstad reeds beschieten met hun artillerie-vuur. Russische en Amerikaanse bommenwerpers waren deze nacht gelijktijdig boven Berlijn en wierpen daar hun bommenlast af. De bestuurders begroeten elkaar vanuit hun cockpits.

Ma. 23-4-'45. Vanavond het mooie weer benut om aardappelen te leggen in mijn eigen tuintje. Ik ben blij dat het weer lekker de rug is. Vanmorgen hebben wij spinazie gesneden en naar de veiling gebracht. Het godje bracht 50 cent op. Het

is wel een zekke beweging met de prijzen.
Zaterdag werd er nog 2 cent per kg. gegeven.
De sla stond vandaag op 14 gulden geprijsd
terwijl zij 2 dagen tevoren onverkoopt was.

Di. 24-4-'45. Vandaag vierde Jeanne van
Reeuwien, Arie's z'n meisje, haar verjaardag.
's Avonds zijn wij met z'n tiere bij buurman
Buidelan op visite geweest waar ons een
vrolijke en goede avond geboden werd. Het
was werkelijk heel gezellig en we hebben
flink gelachen. De Russen hebben de helft
van Berlijn reeds bereid. Alle spoorlijnen worden
om de stad zijn afgesneden. Een fantas-
tische strijd moet daar gevoerd worden.
Zelfs onder de grond wordt gevochten, n.l.
in de tunnels en stations der ondergrondse
spoorlijn. Een ware hel noemt Radio Fran-
k. Het 9e Amerikaanse leger rukte op
in de richting Augsburg. Regen in Oosten-
rijk is gevallen en de Franzen staan nog
maar 7 km. van Bozell. In Holland werd
Appingedam bereid en Amersfoort bevindt zich
nog steeds in Duitse handen.

Wo. 25-4-'45. Vandaag was er een algemene vergadering in Kraldijk. Alle boeren in de omgeving Westland waren daarop verrocht. De voedseltoestand werd besproken en er werd nog fel gedebatteerd. Tot s'cheri was er nog brood en aardappelen dan was de voorraad uitgeput en moest bijgevoeld worden met vlees. Om welke reden dan ook het jonge vee geleverd moest worden. Een algemeen protest was het gevolg hiervan. Over de Radio is een bekendmaking van het Nederlandsche volk gericht door het Engelse Opperbevel. Daarin wordt ons medegedeeld dat er levensmiddelen per vliegtuig aan ons gebracht zullen worden. Zij worden door laag vliegende bommenwerpers in pakketten uitgeworpen. De bevolking staat er erg pessimistisch tegenover en stelt er erg weinig vertrouwen in.

Do. 26-4-'45. De arbeid aan de druiven heeft ook weer een aanvang genomen. Wij zijn nu begonnen met druivenbinden, het voorspel van het krenten. 's Middags zijn we gaan schoffelen en hebben wij bieten gerasid. 's A.

vonds hebben wij de boel overeind geret in de hoortas. Het was gewoon gekkerspul zoals wij te keer gingen. We hadden schijnbaar al ten het voorjaar in ons hoofd.

Vrij. 27-4-'45 Het regende vandaag pijpenstelen, zelfs heeft het vanmiddag nog gesneeuwd. Middags klaarde het weer aardig op en dit werd door 3 Duitsers benut om eens op rooftocht uit te gaan in de Meppolder. Bij iedere boer kwamen zij aan de deur. Op een mooie wegen lieten zij het oog vallen en het scheelde maar een klein beetje of hij was voor ons verloren geweest, maar met een roet lichtje stuurden wij hem toch met een kluisje in het riet. Middags ben ik een poosje aan het tarwe malen geweest, met een handmolen dan altijd. Rees is al sinds een hele week ziek. Hij is lijdende aan een lichte bloedvergiftiging. Vandaag hebben wij somaten gepookt in het warenhuis. Het was wel een leuk karwei en de tijd vloog dan ook. Vonds is het nu voor mij voorlezen geblazen.

De 20-4-1945. Er was overstelpend nieuws
dese avond. Vanuit Amerika en Engeland
werd vandaag bekend gemaakt dat Himmler,
de heider der S.S. in Duitsland,
aan de Westelijke Geallieerden onvoorwaar-
delijke overgave heeft aangeboden, echter
niet aan Rusland. De Engelsen en Ame-
rikanen denken niet aan op dit voorstel
in te gaan. Slechts onvoorwaardelijke over-
gave aan alle drie verbonden mogendheden
wordt aangenomen. Men verondersteld dat
dit een poging van Himmler is om op het
laatste ogenblik nog tweedracht te reaien
tussen de verbondenen. Het zal hem echter
niet gelukken. Graf von Dittmer is in een
bootje de Elbe overgestoken met de witte vlag
in top. Hij stelde zich in handen der
Amerikanen. Volgens een verklaring van hem
bevindt Hitler zich werkelijk nog in Ber-
lijn en vecht zich daar waarschijnlijk dood.
Toch karakteriserend van hem om het zin-
kende schip niet op het laatste ogenblik te
gaan verlaten. Hij zal wel geen andere uit-
weg meer zien en liever op het slechtveld

sterven dan zich in handen zijner vijanden
te laten vallen en dan van al zijn lieden
rekening en verantwoordings af te moeten leggen.
In Berlijn wordt een gruwelijke strijd uitge-
streden. In de ondergrondse tunnels vinden
gevechten van man tegenover man plaats met
dolken en messen. Er wordt reeds op de Alex-
anderplatz gestreden, het centrum van Berlijn.
In Italië valt het Duitse Front ook als een
kaartenhuis in elkaar. Turijn werd door
patriotten bereid en Geallieerde colonnes ruk-
ken op naar Milaan. Enkele onderdelen stoot-
ten reeds door tot aan de Zwitserse grens.
Aan deze grens werden Mussolini en een
zijner consorten, Graziani genaamd, gevangen
genomen. Hij was waarschijnlijk te laf om het-
zelfde te doen wat zijn collega deed. In
Beieren is er reeds een opstand uitgebroken
die door S. A. en S. S. bloedig werd onderdrukt.
Augsburg werd door Amerikanen en Regens-
burg door Canadezen veroverd. De Russen
veroverden 5 plaatsen ten W. van Hettin. Gen.
Bradley's leger heeft contact gemaakt met
de Russen bij Kothbuss.

No. 29-4-'45 Vannacht was er groot alarm voor ons. Om 4 uur werden wij wakker geschud met de roep, "Er rijden 3 mannen op fietsen door Maarten zijn tuin. Zij gaan nu het pad op in de richting Poeldijk. Vlieg, vlieg kleedden wij ons aan en een minuut later reeds ras ik op een fiets. Wij dachten niet anders of het waren een Hellebe die van Bij Heek Schouw wachtte ons echter een ontgeleding, alle moeite was vergeefs geweest. Deze was n.l. ook juist op de been en verkilde dat het 3 mannen geweest waren die met veel vreesoon voorbijgekomen waren. Het de oudste planje die ik maar vinden kon ging ik vandaag naar de kerk. Het pad was gewoon onbegaanbaar. Vandaag is het een jaar geleden dat ik met mijn kale hoofd terugkeerde uit Duitsland, er is nu gelukkig niets meer van te zien. Men zegt dat Adolf Hitler overleden is en nog maar 48 uur te leven heeft. Arie en Jenne, Loek en Joke zijn gisteren van Berkel gegaan in de stormende regen, gelukkig schijnt nu de zon weer en ik hoop dat zij terug niet zo nat zullen worden. Vermiddag

kwamen Engelse grote bomwerpers laag over ons hoofd vliegen. Het waren de doos ons zo lang verbeide levensmiddelen die per vliegtuig gebracht zouden worden. Zij vlogen op een door de Duitsers vastgestelde route. Er ging een gejoel op van heb ik jou daar. Toen zij op 200 meter hoogte over kwamen da-
veren. Er werden duizenden manden afgewor-
pen boven Iperburg, Duindigt en Waalhaven.
De terreinen waren aangegeven door een groot wit kruis met een groen licht in het midden. In een oogwenk waren zij als besaaid met witte stippen. Door 250 vliegtuigen werden ruim 600 ton (600.000 kg.) onlaag gegooid. De pakketten bevatten in hoofdzaak meel, vleesch, melk, margarine, kaas, geprepareerde aardappelen en groente, suiker, chocolade, thee en gist. Alles was naar wens verlopen en alle vliegtuigen wa-
ren behouden op hun bases teruggekeerd.
De terreinen waren afgezet door Nederlandse Politieagenten. Duizenden Hagenaars stroomden naar de bewuste plaatsen, wat evenwel door Radio Oranje ten stelligste verboden werd. Er moegen geen relletjes komen, in geen geval.

Ma. 30-4-'45. Vandaag is het voor de 5e
keer dat H. H. H. Prinses Juliana haar ver-
jaardag viert in den vreemde. Het bericht
dat Mussolini gevangen genomen was, is niet
juist geweest. Hij is door zijn eigen volk
geïncarcerd. Zijn laatste verblijf was dat
hij ondersteboven aan een bekrinepomp werd
opgehangen. Milaan, Turijn en Venetië werden
veroverd, het front daar staat als een kaar-
tenhuis in elkaar. Augsburg en München wer-
den zonder noemenswaardig tegenstand onder
de voet gelopen. Russen en Amerikanen hebben
nu over een breedte van 80 km. contact met
elkaar. Weer zijn vandaag voedselbommen
bij duizenden neergeworpen. Je kunt het de
mensen sannen dat ze de toekomst weer
enigzins lichter zien. Wanneer de nood
het hoogst is is de redding nabij. Gisteren
zijn nog 2 bureauegens ondervoeding gestorven.
Hesterlijk wegens gebrek aan voedsel. Het
kwam wel eens voor dat ze soms 2 dagen
achter elkaar geen voedsel tot zich namen.
En zo gaan er meer. Ik geloof dat dit nog
wel de kwaadste maand wordt.

Di. 1-5-'45 Het is vandaag wel een pech-
dag bij uitnemendheid geweest. Het begon al
is Morgens vroeg daarmee dat Joop een hele
fles petroleum in 80 ^{liter} melk liet vallen. Al de
melk natuurlijk bedorven. Om 9 uur vernamen
wij dat een pink (kleine koe) op een band-
mijn was gestapt. Het gevolg was dat hij
geheel uit elkander werd geslagen. De stuk-
ken vlees lagen tientallen meters ver. Een
mooie strop. Het cadaver, er was niet veel
meer over dan vel en been, werd naar kade-
wijk gebracht. 's Avonds werden Eien, Martin,
Ted en Arie hoos door Duitsers ingerekend
en een nachtje vastgezet. Zij waren na 8 uur,
tijd dat we niet meer buiten moegen, naar de
2 buurlui gaan kijken. Toen zij naar huis
terug wilden keren, werden zij aangehouden door
minstens 30 Duitsers die hen aanraken voor
een onderdeel der ondergrondse. Het veel soesha-
en onder strenge bewaking werden zij naar
de Kloosterweg gebracht. Na een nachtje te
hebben vastgezet mochten zij de andere mor-
gen weer naar huis. Kees Hans was alleen zijn
goede fiets met luchtbanden kwijt.

Wo. 2-5-45 Hitler is dood. Zo wordt er tenminste doorgegeven over de Duitse Radio. Admiraal Dönitz is door hemzelf benoemd tot zijn opvolger en wendt de strijd tegen de geallieerden voort te zetten. Toch is het einde nu wel in zicht. In Italië hebben Duitse troepen zich onvoorwaardelijk overgegeven waardoor ruim 1 Millioen man krijgsgevangen werden gemaakt. Ook een deel van de Provincies Steiermarken en Beieren hebben reeds gecapituleerd. Dat hier de Duitsers nog steeds de macht in handen hebben kan men zich haast niet meer indenken. Elke dag da-
veren nu de Amerikaanse en Engelse bommenwerpers boven ons hoofd om ons te voorzien van levensmiddelen. Vliegtuigen met gedelegeerden uit Engeland zijn geland achter het front om daar besprekingen te voeren over de voedselvoorziening. Het hoofd der geallieerden was Luitenant-Generaal Smith. Onder zijn gevolg bevond zich eveneens Luitenant-Generaal Prinz Bernhard. Voorspreker aan Duitse zijde was Dr. Lys. Inguart, waarbij stafofficieren van landmacht en marine kwamen.

rij waren. Zij waren het vrijwel onmiddellijk eens met de voorstellen van Engelse zijde. Er is een haven, Rotterdam, ingereden voor het binnebrengen van levensmiddelen over zee. Daarnaast een hoofdweg, van Arnhem naar Utrecht voor vervoer per vrachtauto, zodat alles doende is om ons maar ten spoedigste te helpen aan het allernodigste. Rijkers, beladen met steenkolen raken reeds de rivieren af.

Do. 3-5-45 Het is feest vandaag. Dier heeft plechtig zijn doopbeloften hernieuwd. schiedde ben ik naar Mooster in de kerk geweest want ik naar Poeldijk gefiest ben. Bij Velthoven was ook een feesteling waar ik dan ook ben gaan feliciteren. H. K. H. Koningin Wilhelmina en Prinses Juliana zijn in reeds bevrijd gebied aangekomen en hebben hun intrek genomen in Breda. Zij zullen voor langere tijd hier te lande verblijven. Berlijn heeft hedenmiddag om 3 uur gecapituleerd waarmee de strijd in deze stad geëindigd is. Het moet vreselijk zijn zoals de stad verwoest is 250.000 krijzgevangenen werden hier alleen afgevoerd.

Vrij. 4-5-'45 Vanmorgen eerst weer een tuin
Ik uit de brand geholpen. Arie en ik zijn
hem gaan helpen peterselie te bosseren en sla
te snijden. Het was vreselijk koud weertje en
voor. Allerlei tegenstrijdige berichten gaan
de ronde. Hitler en Goebbels zouden niet zijn
gedood maar hadden zelfmoord gepleegd.
Generaal von Runstedt, de vroegere opperbe-
velhebber aan het Westelijk front, werd ge-
vangen genomen. Admiral von Donitz zou
Montgomery willen ontmoeten in Kiel. De
geallieerden zouden reeds de grens hebben o-
verschreden van Denemarken. Vele hoogge-
plaatste Duitsers hebben door een toevalucht-
vond gerookt. Hamburg reeds in geallieerde
handen. Amerikanen en Russen ontmoeten elkaar
aan de Postree en tevens bij Schwerin. Twee
colonnes vrachtauto's der Geallieerden zijn
reeds te Utrecht aangekomen. Zij bevatten in
hoofzaak vet. De mensen hier zijn algemeen
van meening dat er met Holland reeds vrede
gesloten is maar dat zij de Duitsers hier nog
rolang laten om een bloedbad te voorkomen. Ik
zelf geloof er niet eerder aan dan dat ik met

mijn eigen ogen de Geallieerde tanks heb zien rijden. Hojnist werd nog bericht dat Noord-Duitsland heeft gecapituleerd en Admiral Donitz de benen heeft genomen naar Kopenhagen. Er is toch geen redding meer mogelijk voor hen. Het Duitse volk heeft verklaard dat het wel geneegen is om herstelwerkzaamheden te verrichten.

4
do. 5-5-'45 Vrede over ons land. Eindelijk heeft ook de "Vesting Holland" gecapituleerd. Gisteravond om 10 uur kwam het eerste bericht daarover binnen. Om elf uur kwam Theo Tol bij ons over het erf stormen en bracht de gelukkige tijding. Wij lagen reeds op bed maar gingen niet lang van onze rust. Mien, Dora, Cock en Joke kwamen bij ons op zolder en trokken ons zonder pardon uit de kooi. Er werd gehotst en gedanst en uit volle borst gezongen. Eindelijk zal er ten slotte de Duitse Tyrannie een einde komen. Vermorgen om 5 uur stond Jan Bellekoop, onze onmiddellijke groepleider, al voor de deur met

te boodschap dat wij om 7 uur bij hem
aan huis onverwacht hoorden zijn. Ter ver-
klaring wil ik hier even vermelden dat
Martin, Leesen ik lid zijn van de ver-
zetbeweging. Wij wachten nu met onge-
duld op het ogenblik dat wij ook aan
de slag kunnen. Even nu precies waren
alle leden der ondergrondse in klooster.
De order luidde dat wij ons gereed ma-
ken houden voor onmiddellijke actie. Om
8 uur kwam er bericht dat de Comman-
dant van "Vesting Holland" zich niet wil-
de overgeven omdat hijzelf nog geen op-
dracht daartoe had ontvangen. In het
hoop waren de mensen bijna niet te hou-
den. Gevlagd mocht er nog niet worden,
daar was het nog niet de tijd voor. Bij
v. Spronsen hing de "Richtstroom" van he-
demorgen al op. Een van ons ging naar
hem toe om hem tot voorzichtigheid aan-
te manen. Wij moesten ook de mensen
waarschuwen de vlag nog niet uit te
steken, er mochten soms nog fanaticelingen
onder de Duitsers zitten. Om 10 uur konden

wij inrukken. Direct ben ik naar huis ge-
gaan en heb mijn goede fiets in elkaar
gegoooid. Er mogen nu geen fietsen meer
gevoerd worden en het is ook wel ver-
wonderlijk zoveel goede fietsen als je nu
weer niet rijden. Als paddestoelen schijnen
ze uit de grond op te rijzen. Om kwart
voor twaalf hoorde ik zelf de omroeper
van "Radio Oranje" spreken en kon ik mij
persoonlijk overtuigen van de waarheid ervan.
Gisterenmiddag om 4 uur werd het ver-
drag van overgave op de Küneburger heide
getekend. Denemarken, Vesting Holland en
Noord-West-Duitsland gaven zich hiertoe
onvoorwaardelijk aan Montgomery over.
Een miljoen soldaten zijn daardoor uitge-
schakeld. Ook een paar compagnies die te-
gen de Russen vochten wilden zich met
hun bevelhebber en al aan Montgomery o-
vergeven maar zij werden afgewezen met
de mededeling dat zij daarvoor moesten
zijn bij de Russen. Schonds waren zij
weer op florister. Het was een drukke van
belang. Hele troepen jongens en meisjes lie-

pen ringende door de straten. Ondanks
het slechte weer, het regende dat het goed
heerste er al een fijne feeststemming. Het
was wel aardig om te zien dat voor
elk N. S. D. huis hals gehouden werd en
het Wilhelmus uit volle borst gezongen.
Geloof maar dat die liederen hen ook uit-
den te krijgen momenteel. Het inrekenen
van die verraders komt waarschijnlijk op
onze rekening te staan. We hebben er an-
ders lang genoeg op moeten wachten. Van-
avond kwam er een bericht door de Ra-
dio dat er in Wageningen nog geschoten
werd op de burgerij. Er is scherp segen ge-
waarschuwd en een Generaal der Duitsers
werd hoofdelijk verantwoordelijk gesteld
daarvoor. Ook werd er order gegeven dat
de Hollandse S. S. door de Duitse Autori-
teiten reeds moesten worden ingerekend en
ontwapend overgeleverd moesten worden. Zij
zullen de straf voor hun smadelijk ver-
raad niet ontslopen. In Kopenhagen was
er reeds een nieuwe regering gevormd uit
leden der "Ondergrondse".

Do. 6-5-45. Vanmorgen om 7 uur moesten
wij weer present zijn. Er was nog steeds
niet veel nieuws onder de zon. De com-
mandant van de vesting "Holland" moest
ook het verdrag van overgave nog onder-
tekenen. Zolang dit nog niet gebeurd is
mogen wij nog nergens om juichen. De
Duitsers zijn nog steeds bewapend en zij
zullen zich geen ogenblik bedenken er
nog eens gebruik van te maken ook wanneer
zij daartoe opdraakt krijgen. Evenals de vo-
rige dag konden wij weer rustig naar huis
toe gaan. Er waren nog geen nadere orders
doorgegeven. Toen ik 's Middags nog even bij
Jan Bellekoop aanklopte kwam met de order
binnen "Alle manschappen verzamelen in de
Oude Gereformeerde Kerk". Ik ben toen naar de
Kerk gefietst om de beide anderen te waar-
schuwen. Wij moesten komen in een gewoon
costuum om geen opzien te baren en een
blauwe overall mede brengen, wat dan ons
uniform moest zijn. Een blauwe band met
in het midden een oranje strook met de
woorden "Oranje" kregen wij om de linkerbo-

verarm. Wij waren gereed om op te treden. Nu was het alleen nog maar wachten op orders. Het was een verrassend gezicht al die mannen en jongens bij elkaar te zien. Ongeveer 50 man hadden wij waaraan in de meeste gevallen de een voor den ander niet wist dat hij aangesloten was bij de N.B.S. En dat was het beste ook wel zo. Wanneer de boel eens spak zou lopen konden er tenminste niet veel verraden worden. Het was maar goed dat we flink wat mondvoorraad hadden meegenomen want we hebben moeten wachten! 's Avonds hebben we gezellig 'n potje ritten kaarten, wat de enige oplossing was om de vrije tijd rood te komen. Om 'n uur of negen werden de noodpakketten uitgereikt wat even 'n welkome afleiding gaf. Het bevatte: geprepareerd brood, kunsthoning, shag, en een klein flesje jenever. Deze pakketten werden eigenlijk bewaard tot de allergrootste noodzaak. Wyl er nog geen brood voorhanden was en de meesten er, wat de voedingsmiddelen betraf, niet zo goed voorstonden als wij, werden ze reeds nu geo-

pend. Daar Cees en Martin niet roken en ik geen liefhebber ben van sterke drank, hebben we ongeruild tot grote tevredenheid van beide partijen. Toen het tegen middernacht begon te lopen werd ons medegedeeld dat diegenen die in de kom van het dorp woonden naar huis mochten gaan slapen met het verzoek om verafgelegenen zoveel mogelijk mede te nemen. Ik ben toen meegegaan met Wim 'd. Sman en Cees met niemand anders. Martin bleef als wachtpost in onze kokerne achter. 's Morgens 5 uur zouden wij weer present zijn, zo luidde de order.

Ma. 7-5-'45 Precies om 5 uur waren wij al len present. Maar als wij al gedacht hadden dat het spel direct zou beginnen hebben wij ons lelijk vergist. Er waren die nacht nog geen verdere orders binnengekomen. Toen was het maar weer afwachten. De tijd is mij nog nooit zo lang gevallen als toen. Er was wel voor eten gezorgd, hoewel wij daar nu niet direct zo'n behoefte aan hadden. Elk ogenblik kwam er weer iemand binnenvallen.

De wapens lagen al lang klaar voor het gebruik. Wij stonden te springen om van de pakken. Voor het ophalen der N. I. B. ers waren speciale "Arrestatieploegen" samengesteld. Jammer genoeg was ik niet er bij, dit leek mij wel het meest leukste baantje. Maar ja, we konden toch niet allen daar bij zijn. Er moesten posten zijn op de centrale punten en ook de opgehaalde N. I. B. ers moesten bewaakt worden. Om ongeveer half 12 kwam onze commandant zelf met orders. Hij was bij de Pl. Commandant der Duitsers geweest en had hem bondweg geregd dat zijn rijk ten einde was en dat wij nu het heft in handen namen. Wij worden verzocht dat het rustig zou verlopen en dat de orde gehandhaafd zou blijven. Nu, hij was het in alles met hem eens en zou hem geen moeilijkheden in de weg leggen. Eindelijk konden wij dan uitrukken, we hadden er lang genoeg op gewacht. In het dorp was het een drukke van belang. Het was natuurlijk geen geheim gebleven dat wij ons verzameld hadden. Dat kon ook niet anders, de kazerne lag midden in het dorp. De vreugde over de bevrijding

lag op ieders gericht te lezen.

Twee sruetscheploegen waren samengesteld. Op een wacht na marcheerden we allen het dorp binnen. Aan beide zijden van de weg op het trottoir een rij. Bij het Gemeentehuis loog een groep al direct aan het werk. De rest, waaronder mijn persoonlijc, moest de juichende menigte in bedwang houden en de school in de Kolenstraat gereed maken voor het hoge beroek. En ja hoor, de jongens hadden hun werk goed gedaan, het Gemeentehuis was van hun vroegere bewoners gereinigd. Allen, de N.S.B. Burgermeester Sprengel inclusief, waren ingerekend en liepen nu met de handen in hun nekken door de Kolenstraat naar hun tijdelijke verblijfplaats. Ik zal dit nooit vergeten, het was een enig gericht. Nu kwamen de sruetschepen regelmatig binnen. De een van zwaardere kaliber dan de ander. Het was bij dit gebeurtenis dat Theo v. Tol geraakt werd. De ploeg, waar hij bij hoorde, was juist op weg naar een nieuwe patiënt en liep juist op het kerkplein, toen er geschoten werd, waarbij Theo vrijwel onmiddellijk in zijn rechteronderbeen getroffen werd. Het was een fanatieke Duitser

die, waarschijnlijk in een vlaag van woede over
zijn machteloosheid, van zijn standplaats op
de toren afkwam, beneden zijn houder leegschot
en daarna weer de toren beklom. Ik begrijp nog
niet hoe rich alles precies heeft toegedragen.
Ikzelf was niet ter plaatse. Verdere ongevallen
kwamen gelukkig niet voor, wat wel een won-
der mag heten. Onmiddelijk stapte Korenstra op
de motor en race'te naar de Hoffer. Een offi-
cier ging direct mede en gelastte van bevelen
af "der soldaat" "sofort nach unten zu kommen".
Maar deze had schijnbaar den kolder in zijn
kop en gaf hier geen gevolg aan. Inmiddels was
ik tot Theo doorgedrongen, die op een brand-
wagen voor het Gemeentehuis stond, om hem nog
even de hand te drukken. Hij zag er slecht
uit en zweette water en bloed. Ik geloof ook niet
dat hij mij nog herkende, hij moest wel veel
pijn hebben. Toen opeens vlogen alle mensen de
huizen binnen, de straten waren nu goed als
leeg. Wat was er nu weer gaande? Een troep
van minstens 20 Hoffer kwam de Heestraat af
in loopjes en in gebukte houding. De wapens had-
den zij tot schieten gereed. Het was wel een ang-

wekkend gericht. Ik had geen wapen in mijn handen, toch ging ik op hen toe en vroeg hen wat zij wilden. Zij schenen toch wel een heilige angst te hebben en vroegen niets anders dan "Waar zijn de Partisanen." Ik zei niet veel meer maar nam hen mee naar den officier die nog steeds onder aan den toren stond te schreeuwen. Toen was ook dit raakje wat riek aanvankelijk zo slecht liet aanvien toch ook weer in der minne geschikt. De soldaat op den toren koos ook maar liever eieren voor zijn geld, de officier dreigde dat hij hem er af zou laten schieten, en zo wapperde even later onze driekleur hoog boven Monster. Het hele raakje droop af naar Ter Heyde² Lee. Deze affaire was weer voorbij. Maar Theo zit met een kelijk been. Ik heb al horen mompelen van "Het zal wel afgeret moeten worden." We zijn eigenlijk pas aan de slag en nu al een slachtoffer. Hij is al onderweg naar het ziekenhuis en ik hoop er maar het beste van.

De opgehaalde N.S.B.ers werden direct aan de slag gezet, het was voor Monsters Bevolking een prachtig gericht. De gehele school, waar zij

ondergebracht waren, werd van boven tot onder schoongemaakt. Allen moesten schrobben, boenen, vegen etc. De Burgermeester moest op de speelplaats voor de school onkruid wieden. Jap Scheijgrond, ook ro'n kwast uit zijn gevolg, moest grote pakken stro van een vrachtwagen afladen. Zij werden behandeld evenals onze mannen behandeld zijn door en bij hen. We hadden nu zo ongeveer een stuk of 80 van die lui te pakken, maar we hadden ze nog niet allen. Er schenen er nog een partijtje de kuiten genomen te hebben. En men kwam op 'n motor aanrijden met de mededeling "En A. S. B. ster loopt daar, schijnbaar op zoek naar een gelegenheid om onder te duiken. Ik spring achterop en we pikken haar op in een winkel. Zo komen ze toch allen langzaam maar zeker in de hun zo lang toegewenste fuik. Verder verliep de dag vrij rustig. Er werden nu wachters ingevoerd waardoor we tenminste openblikken hadden waarop we vrij waren. De bevolking moest nog steeds om 8 uur binnen zijn en alles verliep vlot. En drukke maar onvergetelijke dag is voorbij, vannacht heb ik van 2 tot 4 wacht bij de patiëntjes

Di. 8-5-'45. Wij hebben nu geregeld wacht
2 uur en 4 uur af, waarbij we dan wel beschik-
baar moeten blijven voor bijkarweitjes. Van
nacht kwam ik in het lokaal, bij de gevangenen
toen er een begon te sputteren. Het was Duyven-
steyn, uit de Keweg. Een buurman van mijn 2e
schuis. Ik kon hem goed en hoorde dan ook di-
rect aan zijn stem dat hij het was. Het is jul-
lie schuld dat ik hier zit, zo reide hij: Ik ge-
lastte hem zijn mond te houden en te slapen.
Het was direct stil! Terwijl je als gewone jongen
niets in te brengen hebt, heb je, wanneer eenmaal
gewapend, de macht in handen. Daar hebben zij
respect voor, niet voor ons want wij zijn toch
eigenlijk ook maar gewone jongens. Toch kon ik
een machtsgevoel niet onderdrukken, toen ik
daar zat. Wanneer zij naar achteren moesten,
moesten zij eerst netjes toestemming komen vra-
gen, juist zoals ik zelf al eens meegemaakt
heb. Dat is juist het verschrikkelijkste nog
vond ik toendertijd. 's Morgens hield ik een
jongen aan die met een band om zijn arm liep
die niet overeenstemde met onze banden. We had-
den orders zulke lieden te fouilleren, de band af

te nemen en de persoon bij den Commandant te brengen. Deze jongeman had bij nader onderzoek proclamatie's bij zich die hij naar 's Gravenhage moest brengen. Wij hadden onze orders die wij uitvoeren moesten maar graag deed ik het niet. Hij was aangesloten bij de N.B.S. te Den Haag waar de andere banden droegen dan bij ons. Het was wel een rommelkroegje in Den Haag, roover wisten wij het wel, maar dat de ene B.S. er nu den andere nog moest gaan betoveren was wel erg dwaas.

Ongeveer om 11 uur kwamen 3 Duitse soldaten aan het Gemeentehuis, inmiddels tijdelijk bevorderd tot ons plaatselijk Hoofdkwartier, en kwamen vragen om begeleiding tot den Haag. Zij waren schijnbaar bang lastig gevallen te worden onderweg. Het nog 2 anderen werd ik aangewezen hen naar Den Haag en weer terug te brengen. Het was wel een koddig gericht ons zo achter elkaar te zien fietsen. De heereis verliep zonder namenswaardige stoornissen. Wij moesten in het Sperrgebied zijn waar het een grote ruïne was. Het was zo'n grote stad al helemaal ontwend. Sinds vorig jaar Juni was ik er niet meer geweest. Op de terugreis kreeg ik pech aan mijn

fiets waardoor ik voorlopig schterbleef. Toen mijn fiets gemaakt was waren de anderen al foetsie en ik maakte maar van de gelegenheid gebruik om eens naar huis te fietsen. Daar heb ik mij eens heerlijk gewassen en verkleed. Moeder wist niet wat ze hoorde, niets had ze van mij helemaal niet verwacht. Gisteren vernam ze het van de een of andere buurling. Zo moest het ook zijn wilde het goed zijn. Niemand moest het ook maar vermoeden. Bij Olsthoorn wisten ze er wel van, tenminste dat vermoed ik wel. Ze gooiden dan ook wel eens dikwijls een visje uit maar bij ons vingen zij steeds bot. 's Middags had ik van 2-4 uur wacht bij het Gemeentehuis. Een aardig moment heb ik toen nog meegemaakt. De eerste Canadese wagen volde Hooster binnen. Het was een v.z.g.n. "Jep". Er in zat een Canadese officier. Hij werd officieel verwelkomd door onze Commandant met zijn Pl. Staf. Wij moesten onze "Sten-Gun" presenteren. Wat wij tussen 2 heekjes nog nooit gedaan hadden. Maar alles marcheerde naar wens. Het plein stond zwart van de mensen. Overal stonden amateurs foto's op te nemen. De be.

volking juichte en schreeuwden tot zij er schor
van werden. De Canadeseu deden sigaretten
uit die natuurlijk zeer welkom waren. Het
was dan ook wel iets bijzonder, onze bevrijde-
te mogen begroeten. We hebben er lang genoeg op
moeten wachten. 's Avonds trof ik het weer buiten
gewoon. Toen ik mijn laatste wachtje klopte,
nu op de Emmastraat, bij het Wegje dat naar
Kaaldwijk leid, kwam uit richting Kaaldwijk
een menspersoon aapfietsen in wier omstanders
M. Solleveld, een N. I. B. er van groot formaat, her-
kegden. Dit was juist hetgeen wat ik verlangde.
Hij veroorzaakte geen moeilijkheden en ging ge-
willig mede. Het was schijnbaar een goede vangst
die ik maakte want de mensen scholden hem
uit voor alles wat maar lelijk was. 's Avonds
kwam de mededeling dat allen naar huis mocht-
ten gaan om weer eens in een behoorlijk bed
te slapen. Enige wachtposten zouden achterbly-
ven en diegenen die in de kom van het dorp
woonden moesten zich gereed houden. Ik was blij
want ik was behoorlijk moe. Twee nachten had
ik vrijwel geen oog dicht gedaan. Wij moesten
slapen op de grond, op 'n beetje stro.

Wo. 9-5-'45. Wat ik nu ga schrijven heb ik opgetekend na mijn verblijf in het ziekenhuis. De reden waarom ik hier ja verzeild raakte zal ik hier weergeven. 's Morgens om 7 uur waren wij allen weer present. Ik was heerlijk uitgerust en vol goede moed om weer aan de slag te kunnen. Nu dat konden wij dan ook. Toen wij in onze verzamelplaats aankwamen hoorden wij al gauw dat verschillende van onze kameraden direct 's Avonds al weer opgeroepen waren en de gehele nacht de school, waar de N. S. B. ers in gelegerd waren, hebben moeten bewaken. Doordat wij zo ver af woonden zijn wij wat dat betreft vrijuit gegaan. De reden waarom, was, dat er 's Avonds laat nog uit betrouwbare bron bericht ontvangen was, dat een aantal S. S. lieden een poging wilde wagen om hun kameraden, bij ons in gevangenschap, te onttrekken. Helaas waren zij niet gekomen. Een warme ontvangst zou hen te wachten hebben gestaan. De dag verliep zonder veel nieuws. Mijn eerste C. gelse sigaret heb ik ook gerookt. Een Kamerad was zo vriendelijk mij er een te presenteren. Het was waarlijk iets fijns. Tijdens mijn wachtje voor

het Gemeentehuis kwam de dochter van Fr. Veen-
geld mij een pakje aanbieden. Heel leuk met een
lintje er om. Het was, volgens haar, als beloning
voor het inrekenen van M. Solleveld.

Op zaterdag om ongeveer 3 uur, ik was juist van
mijn wacht af, kwam een auto voorrijden in
snelle vaart (met het bericht dat een auto,
met 7 S.I. lieden er in, bij de hoken, ongeveer 1 km.
buiten het dorp pech had gekregen! De com-
mandant van het troepje, een rekerer $\frac{1}{2}$ d. Maden,
was met een nog jonge knul onderweg naar
de garage Postdijk om daar een andere band
te halen of te vorderen.

Onmiddellijk sprongen wij met in man of res in
de auto welke direct full speed naar garage
Postdijk ging. Dit is eigenlijk het mooiste mo-
ment geweest wat ik bij mijn Ondergrondse loop-
baan heb meegemaakt. Wij gingen direct van
verschillende kanten het gebouw omsingelen. Ik
liep aan de achterzijde tegen een muur aan
welke liep om de buitenplaats. In de muur was
een gat. Toen ik door het gat keek zag ik
onze bewuste Kapitein in volle glorie voor mij
staan. Het was werkelijk een buitengewoon kliefje

een echt pronkhaertje in optima forma. Een buiten
model uniform, zilveren knopen en 3 sterren op
zijn kraag. Hij schrok zich een hoedje toen ik
een roffel over zijn hoofd joeg met het bevel
erbij "Handen omhoog". Nu het was dan ook wel
het schrikken waard. Ik had mijn "Hen-Gun"
zo gericht dat de kogels hem om de oren
floken. Als hij dan ook geprobeerd had om naar
zijn revolver te grijpen, die oprij aan zijn gordel
hing, was hij een kind des doods geweest.
Toen hij met zijn handen boven zijn hoofd
geheven stond, stapte ik door het gat de
buitenplaats der garage op, er voor zorg dra-
gende dat mijn wapen steeds op hem gericht
bleef. Al gauw kwam P. Koppert aanlopen
die zijn revolver afnam en hem helemaal
fouillerde. Je kon niet voorzichtig genoeg
zijn met die lieden. Maar verdere wapens
bleken niet aanwezig te zijn zodat onze
patiënt aanvankelijk afgevoerd kon worden.
Hetgeen dan ook door enige anderen geschiedde.
In de tijd dat wij bezig waren hem in te
rekenen waren erigen van ons intussen in
conflict met zijn jonge partner een pracht

van een exemplaar, behorende tot de N.S.K.K.
Zo jong als hij was zo fanatiek was hij
ook. Hij zag nog kans om een handgranaat
te werpen, wiens enige uitwerking was, een
stuk uit de muur. Ook hij werd gearres-
teerd en bij zijn gildelieders opgesloten.
In minder dan 5 minuten was het hele
geval achter de rug.

Opnieuw sprongen we nu in de gereed-
staande auto. Ook hun kameraden die bij
de kapotte auto in de Kolenstraat stonden
moesten nog ingerekend worden. Dit werd
niet zo'n gemakkelijk baantje als wij wel
dachten en het kostte mij op het eind mijn
been. In snelle vaart reden wij naar de
Kolen. Onze bestuurder zorgde wel dat zij
ons niet konden zien en stopte in een bij-
straat. Als de weerlicht slopen wij in de
richting van onze prooi. Het ging alles
vreselijk snel, ik kan haast wel zeggen
te snel. Achteraf denk ik wel eens: Nou,
dat hadden jullie wel eens een beetje beter
uit kunnen werken voor je, van de slag ging
maar ja, van de andere kant, wij hadden

wel behoorlijk schieten geleerd maar echt gevochten had nog geen van ons allen. Dan willen wij nog maar zwijgen over hen die wij tegedover ons kregen.

Nadat ik weer een poort doorgelopen was kwam ik ten slotte terecht aan de zijkant van de rijwielspaak van N. Vianen. Een blik om de hoek was voldoende. In Twintig meter van mij af zag ik hun vehikel staan met hun diverse baren er bij. Aan hun hele houding was te zien dat zij herrie verwachtten. Hun wapens stonden alle klaar om te grijpen. Later hoorde ik dat zij ook nog handgranaten bij zich hadden, hoewel ik dat niet kon constateren en er ook helemaal niet op rekende. Toen gebeurde hetgeen mij in het ziekenhuis bleef.

Eveneens als bij hun 2 kameraden bij de garage, gaf ik ook hier een aantal salu-ten over hun hoofden met de sommatic "Handen omhoog". Maar hier was de reactie geheel anders. Het leek wel of zij hierop hadden gewacht. Hun antwoord was vrij duidelijk. Voor kogels stond ik vrij goed gedekt.

het was onmogelijk dat zij mij zo te pakken konden krijgen. Maar onmiddellijk na mijn sommatie sprak ik een handgreep voor mijn voeten uiteen. Drie stappen heb ik nog kunnen doen, daarna rakte ik in elkaar. Ik was nog net lang genoeg bij mijn positieve om nog een eindje terug te kruipen en om hulp te roepen. Daarna was ik bij tussenpozen buiten westeren en dan weer bij kennis. Vrijwel onmiddellijk was het Rode Kruis ter plaatse en nam mij onder behandeling. De behandeling was vrij pijnlijk maar gelukkig weet ik van die eerste ogenblikken weinig meer af. Na de eerste behandeling werd ik op een brancard gesjord en op een vrachtwagen gezet. Dat werd de be

